

РЕЦЕНЗИЯ

От проф.д-р **Надка Стефанова Костадинова**, Тракийски университет, Стара Загора, хабилитирана в професионално направление 3.8. Икономика, по научна специалност Икономика и управление (селско стопанство),

Рецензията е изготвена на основание : Заповед на Ректора на СА „Д.А.Ценов“, гр.Свищов №988/30.10.2019 г. и решение на Научно жури , взето на първо заседание, проведено на 04.11.2019 г.

Автор на дисертационния труд: Цветан Николаев Марков - СА „Д.А.Ценов“, гр.Свищов, катедра „Търговски бизнес“ - за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, по докторска програма „Икономика и управление (търговия)“.

Тема на дисертационния труд: „ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА ЛИЦЕНЗИОННАТА ТЪРГОВИЯ“

I. Общо представяне на дисертационният труд

1. **Предмет** на изследването са особеностите и закономерностите на инструментариума за формиране, използване, регулиране и оценка на ефективността на лицензионната търговия в съвременните икономически условия.

2. **Обем** - представеният ми за рецензиране дисертационен труд е в общ обем от 160 стандартни страници и се състои от: въведение, три глави, заключение, използвана и цитирана литература.

Информацията в дисертация е визуализирана с 8 бр. фигури и 32 бр. таблици.

3. **Структурата** (въведение, три глави, заключение) и съдържанието на дисертационния труд са в съответствие с изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. **Използвана литература** - Библиографският списък включва 114 източника, от които 95 на кирилица (на български и руски език) и 19 на латиница.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Актуалност на изследването – дисертационният труд изследва значим и актуален проблем. През последните години лицензионната търговия демонстрира бързи и устойчиви темпове на растеж, подобряват се нейните качествени характеристики. Във връзка с това са необходими комплексни изследвания на лицензионната търговия и нейната ефективност. Научно-практичната значимост и недостатъчното пълно разработване на въпросите, свързани с лицензионната търговия, са водещи при избора на тема на дисертационното изследване.

За **обект** на изследването са определени предприятия, прилагащи лицензионна търговия. Емпиричното изследване е проведено през призмата на лицензополучателя. „Амер Спортс България“ ЕООД е част от „Амер Груп“, Австрия и лицензополучател на техните интелектуални продукти.

Предмет на изследването са особеностите и закономерностите на инструментариума за формиране, използване, регулиране и оценка на ефективността на лицензионната търговия в съвременните икономически условия.

Изследователската **теза** се основава на твърдението, че в съвременните икономически условия предприятията, сключващи сделки с интелектуални продукти, следва да разработят модел и постоянно да оценяват ефективността от лицензионната търговия.

Целта на дисертацията е адекватна на предмета и обекта на изследване.

За да се постигне целта авторът е предвидил да се решат конкретни **задачи**: да се обобщи чуждестранната и национална теория и практика на лицензионна търговия, в резултат на което да се установяват основни тенденции в реализиране на лицензии от търговските дружества; да се определят принципите и подходите на формиране на лицензии, като се уточнят понятия, характеризиращи интелектуалния продукт; да се извърши анализ на методологиите за оценка на ефективността на лицензионната търговия и др.

Използваният изследователски инструментариум, обхващащ различни **методи и подходи**, е подходящ за целта и задачите на изследването и е приложен коректно.

По мое мнение в дисертацията правилно са поставени ограничителни условия на изследването – извън обхвата на дисертационния труд остават голяма част от проблемите за определяне на оценка на интелектуалната собственост и нейните особености.

Изложението на дисертационния труд е представено в три глави, като е постигната балансираност по отношение на техните обеми, а също така и на отделните им параграфи. Авторът е възприел класически подход на структуриране на дисертация с разграничими и логически обвързани теоретична, методико-аналитична и проектна части, които в своята съвкупност представляват едно самостоятелно завършено изследване.

В **глава първа** на дисертацията са разгледани теоретичните основи на лицензионната търговия.

В *параграф 1* са обобщени мненията на редица изследователи за обектите на интелектуалната собственост по отношение тяхната природа. Правилно са проследени предпоставките за възникване и правно регламентиране на интелектуалните продукти.

Синтезирано представено е, че интелектуалните продукти имат нематериален, уникален характер. Съгласно Закона за счетоводството, обектите на интелектуална собственост са записани в счетоводния баланс като нематериални дълготрайни активи.

Вследствие законовото регламентиране на интелектуалната собственост като нов вид собственост, се създават условия за лицензионна търговия с нейните обекти.

В *параграф 2* – проследяват се възможностите и трудностите пред патентоване на определени интелектуални продукти, като основа за сключване на сделки с тях. Според автора прилагането на патентната система може да се представи като политика, създаваща условия и възможност чуждия опит и умения да се прилагат в местната икономика, чрез предоставяне на изключителни права.

В *параграф 3* детайлно е анализирано видовото разнообразие от лицензии, като патентни лицензии, безпатентни лицензии, комбинирани лицензии, неизключителни (прости) лицензии, пълна лицензия, сублицензии и др.

Параграф 4 е посветен на проблемите с ценообразуването на лицензии, подходите при формиране на цената на нематериалните обекти при тяхното лицензиране. Конкретизирана е спецификата на нематериалните продукти спрямо материалните. Подробно са описани 4 вида специфики при формиране цените на нематериалните активи.

Авторовото виждане е, че икономическата логика изисква като основен метод за определяне цената на лицензията да се използва метода на квотата на свръх печалба.

Първа глава завършва с адекватни изводи и обобщения. Докторантът демонстрира умения за обобщаване на различни виждания на авторите в литературата, както и за извеждане и аргументиране на свои авторски позиции.

В глава втора са представени медологичните основи на изследване на ефективността на лицензионната търговия. Тази глава има теоретико-методологичен характер.

В *параграф 1* е представена рамката, очертаваща необходимостта и предпоставките, обуславящи измерването на целесъобразността и доходността от сделките с интелектуални продукти.

В *параграф 2* е проследено възникването и развитието на съвременната теория за ефективността на лицензионната търговия и нейните особености. Авторът разграничава два вида икономическа ефективност - абсолютна и сравнителна – при използване на лицензията.

В *параграф 3* е направен обстоен обзор на методологиите за анализ и оценка на ефективността на търговията.

На база извършения от автора ретроспективен анализ на възникване и развитие на ефективността, той разработва в *параграф 4* адаптиран модел на оценка на ефективността на лицензионната търговия.

В края на втора глава докторантът откроява няколко извода и заключения, чрез които аргументира свои авторски позиции.

Трета глава има практико-приложен аспект на научното изследване в дисертацията.

В *параграф 1* се проследяват възможностите и бариерите за приложение на лицензирането на интелектуални продукти. Авторът отстоява позицията, че в България липсва интегриране на научната иновационна политика и стратегия, реформите в научно-изследователските среди се бавят, голяма част от бизнеса не отделя необходимите средства за финансиране на научни и иновационни разработки.

В *параграф 2* авторът прилага модел за оценка на ефективността на лицензионната търговия в предприятието, където е извършил емпиричното проучване – „Амер спорте България“ ЕООД, гр.Чепеларе. Приложението на модела е извършено във вертикален и хоризонтален разрез, съобразно финансовите отчети от дейността на лицензополучателя. По този начин той извършва задълбочен анализ на структурата и измененията ѝ по раздели, групи или отделни статии на финансовите отчети.

В *параграф 3* са представени насоки за повишаване на ефективността на лицензионната търговия в България.

В резултат на практико-приложната рамка на ефективността на лицензионната търговия, авторът формулира изводи и заключения към трета глава от дисертационния труд.

Изводите са адекватни и логично от тях са предоставени препоръки.

В **заключението** на дисертацията докторантът представя най-съществените изводи във връзка с възможностите за повишаване ефективността на лицензионната търговия.

Считам, че дисертационният труд е задълбочено научно изследване и лично дело на автора. Докторантът е спазил правилата на научната етика, като е цитирал коректно използваните литературни източници. Правилно са извършени изчислителните процедури и статистическата обработка на емпиричните данни. Научната разработка е добре илюстрирана и онагледена.

Авторефератът е представен във вид, който отговаря на изискванията, като отразява в обем от 37 страници съдържанието на дисертацията и постигнатите основни научни и приложни резултати. Справката за приносите коректно отразява постигнатите от автора резултати.

Всичко това ми дава основание да считам, че дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати и е посветен на актуален и значим проблем. Представеният за рецензиране дисертационен труд е свидетелство, че кандидатът за доктор е придобил задълбочени теоретични знания по изследваната проблематика и е придобил способност да провежда самостоятелни научни изследвания.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Дисертацията съдържа научни и научно-приложни приноси. Считам, че те могат да обогатят съществуващите теоретични знания и методически постановки при възможностите

за повишаване на ефективността на лицензионната търговия. Приемам справката за приносите в дисертационния труд.

Докторантът е публикувал основните резултати от направеното изследване по темата на дисертационния си труд в 2 самостоятелни статии и 3 самостоятелни научни доклада в сборници от кръгли маси и конференция.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки към дисертационния труд

Имам няколко бележки и въпрос към докторанта, които не намаляват достойнството на дисертацията:

1. Независимо от задълбочения литературен обзор на нормативната уредба и икономическата литература на места в Първа глава (стр.20, 36) липсва критичен анализ на позициите на разглежданите автори. Това възпрепятства по-добрата аргументация на заявените собствени позиции на докторанта.

2. Някои от направените разсъждения и изводи в хода на изследването не са достатъчно добре аргументирани (стр.85, втори извод).

3. Счита ли докторантът, че екологичната ефективност има отношение към лицензионната търговия?

Препоръчвам на докторанта в бъдещата му научна дейност да публикува изследванията си в специализирани, реферирани и индексирани научни списания.

Заклучение

Дисертационният труд на докторант Цветан Николаев Марков на тема: „Възможности за повишаване ефективността на лицензионната търговия“ е завършено самостоятелно научно изследване, посветено на актуален икономически проблем. Поставените цел и задачи на изследването са успешно изпълнени.

Считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение. С убеденост ще гласувам за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ на Цветан Николаев Марков по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (търговия)“.

03.12.2019 г.
гр.Ст.Загора

Рецензент:.....
(проф. д-р **Надка Костадинова**)